

de

Sportwereld

NUMMER 16

OKTOBER 1999

In dit nummer:

- Een vergeten midvoor:
Wout Buitenweg
- Het 6^e ISHPES-
Congres
- De historie van de
**Europese
Kampioenschappen**
- Etymologie van
de sport: **Boksen**
- 5 vragen aan **Ad
Hoogendam**

en meer!

NIEUWS- BERICHTEN

Oproep

Lid van De Sportwereld Bap van Breenen vroeg de redactie een oproep te plaatsen in het kader van een door hem te schrijven boek over Nederlandse sportkampioenen. Hij wil hierin melding maken van alle Nederlandse sportkampioenen vanaf de beginjaren tot en met 1999. Categorieën die meedingen zijn mannen, vrouwen en clubs (senioren). Verder wil hij alle Nederlandse medaillewinnaars bij Europese, Wereld- en Olympische kampioenschappen noemen. Van de meeste sporten heeft hij inmiddels de gegevens binnen, maar naar de namen van kampioenen van een aantal sporten is hij nog op zoek. Het betreft de volgende: paardensport (springruiters en dressuur), kanosport, golf, kruisboogschieten, american football, schermen, motorsport, handboogschieten, rolschaatsen, rugby, skiën, karate, taekwando, zeilen (t/m 1985), autosport (t/m 1982) en schaatsen.

Van Breenen hoopt dat er mensen zijn die hem kunnen helpen bij het verzamelen van bovenstaande gegevens of tips kunnen geven in deze. Behalve de cijfertjes betreft dit ook foto's van de kampioenen. Heeft u informatie over de ontbrekende sporten, neemt u dan contact op met Bap van Breenen, Archipel 22-65, 8224 GP Lelystad. Tel. 0320-241657.

Bibliografie Olympische Spelen

De Friese bibliograaf Gosse Blom heeft deze zomer een overzicht uitgebracht van Nederlandse boeken (en enkele tijdschriften) over de Olympische Spelen. Op zeer overzichtelijke wijze heeft hij 200 titels bijeen weten te brengen. Hierbij zit veel bekend werk, maar toch ook wel

verschillende onbekendere boeken. Blom heeft zijn informatie verzameld in een aantal bibliotheken en heeft tevens inzage gekregen in de boekenkasten van enkele personen, gespecialiseerd in de 'verzamelkunst' betreffende het onderwerp Olympische Spelen, zoals daar zijn Jaco Treurniet en Tony Bijkerk. Belangstellenden kunnen contact opnemen met Blom via telefoonnummer 058-2131414 of via e-mailadres: gblom@fa.knaw.nl. Het boekje kost ca. f 7,50.

Straatnamen

Enige jaren geleden, toen de Amsterdamse straatnaamcommissie aan het werk ging om namen te verzinnen voor de wijk op het voormalige Ajax-terrein, hield de Amsterdamse sporthistoricus Jurryt van de Vooren een vurig pleidooi voor het eren van oud-Ajaciëden door straatnamen naar hen te vernoemen. Dit mede onder het motto dat Amsterdam toch al niet overliep van straatnamen genoemd naar sportlieden. Van de Vooren's voorstel haalde het uiteindelijk niet. De straten kregen namen van bekende stadions mee.

Dat er in Amsterdam echter toch wel behoorlijk wat straatnamen naar sporters vernoemd zijn, blijkt (onder meer) uit een opsomming in een artikel uit 1955 in het blad 'Landelijk Contact'; een blad voor de gemeentelijke sportambtenaren. Hierin worden maar liefst 11 straatnamen met sporters genoemd, te weten: Willem Mulierhof (Pim Mulier, 1865-1954), Del Court van Krimpenstraat (golfspeeler, 1889-1944), Hendrik Bulthuisstraat (zeilsport-pionier, 1892-1948), Brediusstraat (zwemsport-pionier, 1860-1930), Jaap Edenstraat (behoeft geen toelichting, 1873-1925), Eduard Meijerstraat (zweemmer en waterpolospeler, 1878-1929), Dudok de Withof (algemene sport-voorvechter, 1842-1911), Jasper Warnerhof (voetbal-pionier, 1870-1942), Anderiesenhof (voetballer, 1903-1944), Top Rinckerstraat

(cricket- en voetballer, 1877-1939) en Blusséstraat (skiffleur, 1871-1931). Een korte scan door de Amsterdamse startengids anno 1999 levert in ieder geval nog een Olympische wijk in Amsterdam-Noord op, met straatnamen vernoemd naar onder andere Baron Pierre de Coubertin, Bep van Klaveren, Zus Braun, Paavo Nurmi en Jesse Owens. Wie weet hoe het gesteld is met het vernoemen van straatnamen naar sporters in andere steden mag het zeggen!

Internetsites

Er komt geen einde aan de nieuwe internetsites over sport(geschiedenis)! Een paar vermeldingen: De site van de Nederlandse Real Tennis Bond (NRTB). Deze site vertelt van alles over real tennis, ook wel 'the royal game of tennis' genoemd. Deze voorloper van het huidige tennis spel heeft een langdurige geschiedenis. Hierover en bijvoorbeeld ook over het 'Pallacorda-spel', dat beoefend werd op de Italiaanse renaissance hoven tussen ongeveer 1470 en 1700, kunt u lezen op: <http://www1.tip.nl/~t031602>

Vanuit een samenwerkingsverband van the University of Calgary Library, de North American Sport Library Network (NASLN) en de International Association for Sports Information (IASI) is een site opgezet met daarop een verzameling van talloze websites op het gebied van wetenschap en sport. Deze goed geïndexeerde site is te vinden onder het volgende adres:

www.ucalgary.ca/library/ssports/ite/

GEVOND IN VEELVOND
**EEN KOPIE
VOOR 3! SPIE**

De beste kopie van Amsterdam
voordeliger per stuk, per doos,
per duizend dan voor gewone oplage.

**GRAND PRIX
COPYRETTE**

Verkoopadres: Post. 310 J, 1000 Amsterdam
Amsterdam 42, 1074 PW Amsterdam
Per telefoon: 020 661 076, 020 661 077
van Dierckestraat 87, 1074 AT Amsterdam

VOORDEEL IN VEELVOND.

EEN VERGETEN ORANJEMIDVOOR

WOUT BUITENWEG (1893-1976)

Door Wilfred van Buuren en Oscar Steens

De Utrechter Wout Buitenweg was in de jaren tien en twintig één van de beste midvoors van Nederland. Nico Scheepmaker noemde hem zelfs 'in zeker opzicht de schotvaardigste Oranje-speler aller tijden'. Een levensbeschrijving van een vergeten voetballer.

VERLIEFD OP VOETBAL

Wout Buitenweg groeide op in een christelijk middenstandsmilieu. Hij doorliep de ambachtsschool en behaalde een diploma waarmee hij het schildersvak mocht uitoefenen. Dat beroep trok hem blijkbaar niet erg aan, want samen met zijn vrouw dreef hij enige tijd een sigarenzaak. Na de Tweede Wereldoorlog kwam hij bij de gemeente Utrecht terecht. Tot zijn pensionering in 1958 was Buitenweg 'sociaal ambtenaar'.

Buitenweg was tot na zijn 40ste op de velden te vinden als gevreesd midvoor met een keihard schot in de benen. 'Het voetbal was zijn lust en zijn leven, al werd dat in zijn familie niet altijd door iedereen in dank afgenomen. Zijn vader was er niet gelukkig mee dat Wout zo verliefd was op voetballen', meent zijn zoon. 'Daarom speelde hij eerst bij B.V.C. in De Bildt, zodat zijn vader er niet achter kwam dat hij op zondag speelde. Na de kerkdienst wachtte een speler van B.V.C. hem bij de poort op met zijn voetbalspullen en smeerde hij hem. Later raakte hij in een conflict verwickeld met zijn christelijke schoonouders, die voetballen op zondag ook een schandalige zaak vonden.'

Na B.V.C. ging Wout naar U.V.V. waar hij al op zijn zeventiende in het eerste stond. In het seizoen 1916-1917 behaalde U.V.V. de titel in de eerste

klasse (west) en miste de club op een haar na het landskampioenschap. Buitenweg was als topscorer de absolute vedette. Logisch dat hij de aandacht had getrokken van de keuzecommissie die de selectie samenstelde van het Nederlands elftal.

SCHOTVAARDIGSTE ORANJESPELER

Wout Buitenweg debuteerde in Oranje enkele jaren eerder, op 15 november 1913, als derde Utrechter in de geschiedenis. Deze wedstrijd tegen de Engelsen eindigde ondanks zijn 'voortreffelijk spel' in een 1-2 nederlaag voor Oranje. Toch was de match het begin van een opvallende, veertien jaar durende interlandcarrière.

Opvallend, omdat Buitenweg meer doelpunten (14) maakte, dan hij interlands (11) op zijn naam heeft staan. Het geringe aantal wedstrijden was deels te wijten aan de Eerste Wereldoorlog, die het internationale voetbal stillegde. Maar Buitenweg werd ook geregeld gepasseerd. Dit ondanks zijn grote trefzekerheid. Alleen in zijn eerste en laatste interland scoorde hij niet. Nico Scheepmaker noemde Wout Buitenweg zelfs 'in zeker opzicht de schotvaardigste Oranjespeler aller tijden'. Op de topscorersranglijst heeft Buitenweg immers van alle internationals die meer dan tien interlands speelden het hoogste

gemiddelde behaald, namelijk 1,2727 goals per wedstrijd.

Zijn belangrijkste wedstrijd voor het Nederlands elftal speelde Buitenweg in Amsterdam tegen Uruguay tijdens de Olympische Spelen van 1928. Oranje moest dit duel winnen, wilde het een ronde verder komen. Buitenweg was met zijn 35 jaar al enige tijd uit de gratie. De nationale sportpers eiste echter de comeback van de veteraan. De keuzecommissie zwichtte voor de eis, maar op het laatste moment kreeg Buitenweg te horen dat hij rechtsbinnen moest spelen. 'Ik dacht dat ik door de grond ging. Het was de kift van het KNVB-bestuur. Ze vonden me te oud voor het Nederlands elftal, maar de pers en het publiek hadden me in het Nederlands elftal geholpen. Ik wilde alles wel spelen, midvoor, rechtsbuiten, desnoods linksbuiten, maar niet op een binnenplaats,' aldus Buitenweg. De eerste helft verliep teleurstellend en na een tirade in de rust wist Buitenweg alsnog de midvoorpositie te verwerven. Na de rust ging het echter niet veel beter. Uruguay won met 2-0 en Nederland was uitgeschakeld voor de Olympische titel. Buitenweg keerde niet meer terug in het Nederlands elftal.

Inmiddels had Wout Buitenweg zich in 1924 aangesloten bij een andere Utrechtse club, tweedeklasser Hercules. Deze vereniging speelde destijds een orthodox systeem met vijf voorhoedespelers en met Wout Buitenweg als midvoor. De gewone gang van zaken was, dat een van de backs met een verre trap de bal naar Buitenweg plaatste, die het leer in de richting van de cornervlag trapte. Vervolgens zette een van de vleugelspelers, broer Daaf Buitenweg of Jan Gielens, de bal voor en met een kopbal of een droge knal schoot Wout Buitenweg de bal in het doel. Deze tactiek had succes, want gewonnen

werd er regelmatig. Tweemaal werd het eersteklasserschap bijna heroverd. In de twaalf jaren die Buitenweg bij Hercules speelde, kende de club ook mindere periodes. In 1936 dreigde Hercules weer eens uit de tweede klasse te verdwijnen. Voor de nacompetitie deed de club een beroep op Wout Buitenweg. Die had intussen de leeftijd van 42 jaar bereikt en was niet meer actief als voetballer. Een middag flink trainen was genoeg om in vorm te komen. Buitenweg nam in stijl afscheid. In het huiswedstrijd tegen Baarn (4-1) behoeftte hij Hercules persoonlijk voor degradatie door drie doelpunten te maken.

SMERIGE STINKCENTEN

Zijn zoon vertelt: 'Mijn vader was omdat hij voetbalde een bekende persoonlijkheid en daarom werd hij constant door jan-en-alleman aangesproken. 'Hé Buitenweg, het was weer niet best gisteren'. Of ze hielden hun duim omhoog en riepen: 'Goede wedstrijd. Bedankt voor de mooie goal'. 'Zijn inzet bezorgde hem het erelidmaatschap van zijn club. Zijn zoon: 'Dat hoefde niet zo nodig van mijn vader. Hij was een nuchtere, relativerende man die niet van poespas hield.'

Na zijn voetbalcarrière vervulde Buitenweg dan ook geen functie als clubbestuurder. Van dergelijke gewichtigoenerij moest hij niets hebben. Wel trad hij nog op als coach van de damesvoetbalclub Herbido van zijn dochter. Tot op hoge leeftijd was Buitenweg op de Utrechtse velden een geziene gast. 'Bij DOS zat hij altijd op de tribune', volgens dochter Trudie. 'Hij genoot ervan om met zijn oude ploegmaten te praten.' Van de voetballerij had hij in die jaren geen hoge dunk. Hij minachtte de toenmalige generatie voetballers: 'Ze ruïneren het spel ter wille van die smerige stinkcenten.'

HET HISTORISCH BESEF VAN ...

Door Nico van Horn

De Sportwereld toetst in ieder nummer het historisch besef van een sportbond. Tevens wordt aandacht besteed aan de huidige situatie van de bond. In het derde deel van deze reeks: *Boksen*.

Plaats: telefoon met Arnhem

Datum: 9 september 1999

Gesprekspartner: Rinze van der Meer

Functie: Bokskenner

Wanneer is boksen in Nederland begonnen?

Rond 1898, toen Henry Placke, die tien jaar

eerder uit Engeland was terug-gekomen de eerste officiële boksdemonstraties (te Den Haag) begon te geven.

Wanneer is boksen ontstaan? Al 3000 voor Christus schijnt er gebokst te zijn, getuige oude muurschilderingen in Polynesië. Het moderne boksen is ontstaan in Engeland in het midden van de achttiende eeuw. Daar werden in 1743 de eerste bokshandschoenen geïntroduceerd. Een eeuw later stelde de markies van Queensberry een fiks aantal regels op die nog steeds de basis voor het moderne boksen bepalen.

Wanneer is de Nederlandse Boks Bond opgericht? In 1911. Het gekke is dat kort daarop plaatselijke boksbonden werden opgericht zoals in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. In tegenstelling tot de meeste sporten waar eerst lokale bonden van de grond komen, is boksen als nationale bond begonnen. De eerste amateurkampioenschappen waren in 1902, en de eerste NK waren in 1912, onder de net opgerichte Boksbond.

Wat doet uw Bond aan geschiedschrijving? Een klein beetje. Er zijn een aantal boeken over boksen geschreven zoals van Huizenaar, Nijdam,

De Jager, Van Opzeeland, Liber, er is een boek over Rudi Koopmans, maar al die boeken hebben hun beperkingen. En dan is er natuurlijk het boek over de 'Dutch windmill', Bep van Klaveren, er is een boek over Smulders. Het schijnt dat oud-Kamerlid Joop Wolff artikelen over boksen heeft geschreven, maar die heb ik nog niet te pakken. Vanuit de Bond gebeurt er niet zo veel. In het handboek voor trainers en coaches is een gedeelte gewijd aan de geschiedenis van de bokssport.

Regelmatig verwijst de Bond vragenstellers naar mij door, omdat ik zelf een zeer grote verzameling heb. Vaak zie je dat in boeken of artikelen de gegevens niet kloppen, je moet toch eerst je gegevens checken en controleren voordat je ze als waarheid presenteert. De Boksbond heeft niet bijgehouden welke Nederlandse boksters in het buitenland wedstrijden hebben gebokst. Dat probeer ik nu te reconstrueren.

Waar zijn de archieven van de Bond? Er is een pluk op het Bondsbureau. Maar dat is slecht bijgehouden. Veel oud materiaal is weg, verdwenen, niet aanwezig. Brand en een aantal verhuizingen hebben het archief niet veel goed gedaan. Wat de verenigingen met hun archieven hebben gedaan, daar heb ik geen zicht op. Een bekende vereniging als De Voltreffer uit Nieuwegein heeft bijna niets. Dat begrijp ik niet, je moet je archief toch bijhouden? Je moet toch weten wat je boksters hebben gepresteerd? Probleem is natuurlijk dat voor de oorlog veel boksters uit Joodse kringen kwamen en ook daarom is veel materiaal weg. Het Filminstituut heeft een paar boksfilms, en het oude Polygoonjournaal moet materiaal hebben. Oh ja, het boksverbod dat in een heleboel plaatsen heeft bestaan (Rotterdam niet) heeft de vorming van goede archieven ook in de weg gestaan.

Hoe komt u aan uw materiaal? Veel beurzen afgaan, regelmatig met oud-boksters praten, ook in het buitenland, contact met buitenlandse boksliefhebbers, binnenlandse en buitenlandse

sportblaadjes en kranten doorwerken. Bibliotheken en boeken uitpluizen. Er gaat veel tijd en geld in zitten. Eigenlijk zou ik over een tijdje mijn documentatie willen bewerken en uitgeven, maar is daar een markt voor?

Hoe bent u bij het boksen gekomen?

Begin jaren zestig werd ik gefascineerd door Floyd Patterson en sindsdien is die fascinatie niet meer weggegaan. Boksen is geen vechtsport, maar een gevechtssport. Dat is het verschil met kickboksen en dat soort bezigheden. Ik heb zelf ook wel gebokst, maar nooit wedstrijden. Wat een minder leuke ontwikkeling is de laatste tijd, is het grote geld. Ik heb het niet eens over Amerika, maar ook over de prijzen van spullen die ik zoek. En je ziet het probleem van geld ook al bij wedstrijden in Nederland:

boksen wordt zonder meer tegelijk met kickboksen georganiseerd. Die twee sporten hebben dus niets met elkaar te maken. Maar het gaat tegenwoordig om de sensatie, en minder om de sport.

Hoe is met de belangstelling op radio en TV?

Niet zo goed, je komt weer op de geldkwesitie uit. Als er al boksen wordt uitgezonden, dan zijn het de grote zwaargewichtgevechten uit Amerika. Ik moet nog zien dat er een minuut zendtijd wordt besteed aan de halfzwaargewichten die in oktober in Nederland om de titel strijden. Heb je iets gehoord over de WK voor junioren in Argentinië? Of de WK-senioren in Houston, Texas?

Ook hier zit weer geld achter. Geld speelt ook regelmatig een rol bij de jurering en dat doet de bokssport geen goed. Je ziet ook dat mensen die eigenlijk al te oud zijn door blijven boksen, zo iemand als Tyson bijvoorbeeld. Die zou er mee op moeten houden. Bovendien krijgt hij veel te veel publiciteit.

Hoe is het met boksen in Nederland gesteld?

We hebben goede jongens gehad, en we hebben goede jongens, talent is er zeker wel, regelmatig echter zijn ze bij grote toernooien als de Olympische Spelen in de eerste rondes

uitgeschakeld, en meestal door de jongens die later een gouden medaille wonnen. Lijkt wel of Nederland altijd pech heeft. Behalve met Vanderlijde en Delibas. **Plannen, wensen?** Na de Spelen in Sydney toch maar eens aan mijn boek beginnen. Maar je blijft bezig met zoeken en controleren. Dat houdt natuurlijk het werk op. Wensen? Dat ze boksen los kunnen zien van de sensatie, er is meer aan boksen dan alleen sensatie en bloedspetters. Eerlijke jurering, en veel meer aandacht op TV, ook voor onze eigen toernooien.

ETYMOLOGIE VAN DE SPORT

Door Gerbrand Bakker

In het derde deel van deze nieuwe rubriek de etymologie van *boksen*.

Boksen werd tot niet eens zo heel lang geleden geschreven met een x: boxen. Het is een

Engels werkwoord, afgeleid van het zelfstandig naamwoord *box* 'slag' of 'stoot'. *Box* zelf is een woord als ons woord *bof* voor de ziekte waarbij de kaak opzwelt: zowel *box* als *bof* zijn klanknabootsend, ze geven het geluid van een klap of stoot weer. Het hondenras dat zijn naam dankt aan de menselijke bokkers, heeft nog steeds de x in zijn naam, de *boxer*. En dat heeft natuurlijk alles te maken met zijn karakteristieke kop en niet, zoals foutief vermeld in het etymologisch woordenboek van Van Dale, met de manier van vechten van de hond. Heeft iemand ooit een boxer met voor- of achterpoten een andere hond te lijf zien gaan?

Boksen is een sport waarbij gewichtsklassen een rol spelen, je kunt

moelijk van een eerlijk gevecht spreken als een onderdeel van 60 kilo het op moet nemen tegen een reus van 100 kilo. Tussen de vlieggewichten en de vedergewichten delen de bantamgewicht hun uppercuts uit: mannetjes die meer dan 50.802 kilo en minder dan 53.524 kilo wegen. (De gewichtsindeling is Engels, en omdat Engelsen heel eigengereid en dwars zijn (denk maar aan de mijlen en voeten en het links rijden en het wèl meedoen aan de EU, maar niet aan de €) kon het niet gewoon 50 en 53 kilo zijn.) Bantam is een streek op Java en vanuit die streek werd in de 18e eeuw een klein soort kippen naar Europa vervoerd. De Engelsen noemden die kippetjes *bantams*. Hoewel klein, waren ze absoluut niet angstig uitgevallen en ze werden regelmatig ingezet bij hanengevechten. Opvliegende Engelse mannetjes werden om die reden ook wel bantams genoemd. In de tweede helft van de 19^e eeuw werden er regels opgesteld voor de bokssport. Uit die tijd dateert ook de indeling in gewichtsklassen en voor de lichte 'haantjes' had de Engelse taal al een zeer toepasselijke term klaarliggen.

Impressie van het 6e ISHPES-Congres in Budapest (14 -18 juli 1999)

Door Theo Stevens

Deze zomer werd in de Hongaarse hoofdstad het congres van de 'International Society for the History of Pysical Education and Sport' gehouden, met als overkoepelend thema: sport en politiek. Een ruim onderwerp, waar zo'n 120 deelnemers uit 40 landen op af waren gekomen. De vele tientallen voordrachten overdag werden 's avonds afgewisseld door

lichtere kost, terwijl de laatste dag een rondreis door het land was georganiseerd.

Het was zonder meer een boeiende ervaring om sporthistorici uit zoveel verschillende landen te ontmoeten en hun visie te vernemen. Een kleine selectie uit de beluisterde referaten: E. Combeau-Mari, over sport en dekolonisatie in Frans-Afrika, wees op de mini-Spelen van het eind van de jaren vijftig en bedoeld om de cohesie tussen moederland en kolonies te versterken. Men bereikte echter het tegenovergestelde, want doordat de Fransen vrijwel alle nummers wonnen werden de Afrikaanse landen zich nog meer van hun achterstelling bewust. Het zou boeiend zijn onze eigen Koninkrijks Spelen eens aan een onderzoek te onderwerpen, mogelijk in combinatie met de Common Wealth Games en de Frans-Afrikaanse ontmoeting. Erg interessant was ook Peter Redfords lezing over het boksen in Engeland omstreeks 1800 en de wijze waarop deze sport destijds beoefend werd.

Maar bijna pijnlijk vond ik de vergelijking tussen de situatie op het gebied van de sportmusea in het westelijk en het oostelijk deel van Duitsland. In Keulen is het Deutsche Sport –und Olympiamuseum tot stand gekomen. Een droom van een museum met alle mogelijke faciliteiten en uit ruime beurs betaald, terwijl het verhaal over dertig jaar Sportmuseum in (Oost)-Berlijn een litanie was van spanningen, financiële krapte en tegenwerking. Over de verhoudingen op sportgebied tussen de vroegere DDR en de Sovjet-Unie ging de voordracht van Teichler. De vroegere 'leerling' emancipeerde zich gaandeweg en streefde de 'leermeester' tenslotte voorbij, maar toen dat niveau eenmaal bereikt was weigerde de DDR haar 'geheimen' aan de Sowjets prijs te geven, wat tot velerlei politieke spanningen leidde.

Met veel belangstelling heb ik ook geluisterd naar bijdragen uit niet-westerse landen: een Japane bijdrage over de

invloed van Frankrijk op de ontwikkeling van lichamelijke opvoeding in het moderne Japan en uit Barbados over cricket in West- Indië en de verhouding tot de apartheid. Uit Zuid-Afrika zelf kwam Van der Merwe met een lezing over rugby en het 'Afrikaner' nationalisme gedurende de Tweede Wereldoorlog. Zoals gebruikelijk zullen ook nu de contacten in de individuele sfeer wel het nodige opleveren. Ook gebruikelijk is dat de referaten in druk zullen verschijnen. De lezer kan zich dan zelf overtuigen van het niveau waarop de internationale sportgeschiedenis tegenwoordig staat.

DE GESCHIEDENIS VAN HET E. K. - VOETBAL

1: Curieuze winnaars

Door Bas van den Beld

In juni 2000 begint in Nederland en België het Europees Kampioenschap voetbal. De kwalificatieronden zijn in een vergevorderd stadium en de beide gastlanden oefenen richting de zomer van 2000 tegen verschillende tegenstanders. Het E.K., dat zijn begin deze zomer zal kennen in Brussel en zijn klimax in Rotterdam, is alweer het elfde toernooi om de Europese beker voor landenteams. In de komende nummers naar het Europees Kampioenschap toe zal De Sportwereld niet vooruit, maar achteruit kijken. Een aantal opvallende momenten en opvallende ploegen uit de geschiedenis van dit toernooi zullen worden belicht. In deze eerste aflevering: *curieuze winnaars*.

Italiaans geluk

Het derde Europees Kampioenschap werd in 1968 afgewerkt. De Sovjet Unie en

Spanje waren de winnaars geweest van de eerste twee edities. De winnaar van de derde uitgave was een ploeg die qua naam goed in het rijtje past: Italië. Met de overwinning van Italië in 1968 is echter iets opvallends aan de hand.

In deze periode werd er nog gespeeld volgens het knock-out systeem (pas in 1980 kwam het huidige poulesysteem voor het eerst voor). In de kwartfinales hadden de Italianen zich in twee wedstrijden ontdaan van Bulgarije (2-3 en 2-0), waardoor in de halve finale in eigen land voormalig winnaar Sovjet Unie wachtte. Terwijl regerend wereldkampioen Engeland in de andere halve finale verrassend werd uitgeschakeld door Joegoslavië, was het catenaccio van de Italianen niet opgewassen tegen de stugheid van de Russen. Beide ploegen kwamen niet tot scoren. Ook na 120 minuten waren beide doelmannen nog niet gepasseerd. Tegenwoordig zouden strafschoppen de uitkomst bieden. In 1968 echter niet. De tegenstander van Joegoslavië in de finale zou worden aangewezen via... loting. Het thuisland Italië zag het muntje van de scheidsrechter goed vallen en plaatste zich derhalve voor de eindstrijd. In die finale kwamen de Italianen in eerste instantie weer niet tot winst (1-1). Om ook de finale via loting te beslissen ging de organisatie kennelijk toch iets te ver. De replay die gespeeld werd leverde gelukkig voor de organisatie dan ook een winnaar op: 2-0 voor de Italianen. De uitspraak "het was een dubbeltje op zijn kant" zou hier wel erg letterlijk genomen kunnen worden...

Danish Dynamite

Voor vrijwel alle lezers zal het Europees Kampioenschap 1992 in Zweden nog duidelijke herinneringen oproepen. De

gemiste strafschop van Van Basten komt nog steeds wel eens terug op de televisie. De ploeg waartegen dat gebeurde was de latere winnaar van dat toernooi: Denemarken. De manier waarop deze ploeg de Europese titel binnensleepte was zeer curieus. De Denen waren immers al uitgeschakeld... In de voorronde van het E.K. in Zweden leken de Denen het toernooi bij hun Scandinavische burenen te moeten laten schieten. In de poulewedstrijden moesten zij Joegoslavië voor laten gaan. In die tijd werd Joegoslavië echter ook getroffen door een boycot. En dit betrof ook een boycot voor de sport. Vlak voor het begin van het toernooi moest de UEFA de Joegoslaven meedelen dat zij niet konden deelnemen aan het eindtoernooi. In allerijl werd Denemarken als vervanger opgeroepen. Vrijwel alle Deense internationals waren al op vakantie. Het telefoontje dat zij op hun vakantieadressen ontvingen moet dan ook bij hen ingeslagen zijn als een bom: ze moesten direct afreizen naar Zweden. Het ontbreken van een voorbereiding is volgens velen nog steeds de sleutel van het succes geweest voor de Denen. Terwijl de aandacht uitging naar ploegen als Nederland en Duitsland kroop Denemarken naar de halve finales, won de finale met 2-0 en nam de Europese beker mee naar Kopenhagen. Een winnaar dus die eigenlijk al uitgeschakeld was.

Overigens zou ook Nederland als curieuze winnaar aangewezen kunnen worden. De gouden ploeg van 1988 was namelijk virtueel bijna uitgeschakeld geweest in de voorrondes. Het bomincident in de Kuip tegen Cyprus leverde Nederland aanvankelijk een nederlaag op. Doordat die wedstrijd na een beroepszaak mocht worden overgespeeld werden de (laatste) kansen van Griekenland op plaatsing teniet gedaan.

BOEKEN

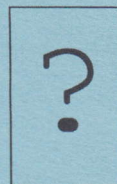
J. Steendijk-Kuypers, Vrouwen-beweging. Medische en culturele aspecten van vrouwen in de sport, gezien in het kader van de sporthistorie (1880-1928) (Erasmus Publishing, Rotterdam 1999); 232 blz., ISBN 90-5235-133-3, f 59,50.

Serieuze studies over sportgeschiedenis zijn in Nederland schaars. De historie van de vrouwensport is daarbij een nauwelijks ontgonnen terrein. *Vrouwen-beweging* is een serieuze poging om het sportieve verleden van vrouwen in kaart te brengen en alleen daarom al een aanwinst voor de sportgeschiedenis. Steendijk-Kuypers, medisch historica en zelf recreatief fietser en schaatsster, geeft allerlei onbekende gegevens dankzij bronnenonderzoek in de archieven van sportbonden en oude sportbladen. Wist u bijvoorbeeld dat er in de V.S., maar ook in West-Europa rond 1880 sprake was van een kleine rinkomania? Toen was het voor de jeugd uit de betere stand een rage elkaar op de rolschaatsbanen te ontmoeten. In 1880 telde Londen zeventig banen en had Parijs veertien banen. Men reed in paren, deed aan rollerpolo of vertoonde kunsten. Amsterdam kreeg in

1876 een asfaltbaan in het Paleis van Volksvlijt. Ook in dat jaar ontstond de Amsterdamse Rolschaatsclub. De initiatiefnemers waren heren van naam zoals Heineken. Nu dames konden voortaan schaatsen zonder kou en wind. En, heel anders dan bij het winters volksvermaak, bleef dit een besloten clubje. Het rolschaatsen dat als recreatiesport vooral voor dames was bedoeld, sloeg maar kort aan. Rond 1910 werden er pogingen ondernomen om het rolschaatsen nieuw leven in te blazen. Inmiddels was de sport door de commercie ontdekt; de firma Stokvis in Rotterdam leverde een goedkope rolschaats van f 1,30. Dit was een belangrijke factor in het verloop van de sport. Een brede laag van de bevolking kon inmiddels wel schaatsen betalen, maar was niet in staat de entree van de baan en de bijbehorende consumpties regelmatig op te brengen. Door de incidentele aanwezigheid op de baan van 'jeugd van minder allooi', was de aardigheid voor de gegoeede klasse verdwenen. De banen waren niet rendabel meer en de rolschaatsrage was voorbij. De entree van vrouwen in diverse sportdisciplines wordt in het boek niet alleen in verhalende vorm

VIJF VRAGEN AAN...

Ad Hoogendam

woonplaats: IJsselstein

opleiding: Bewegingswetenschappen (VU Amsterdam)

beroep: zelfstandig adviseur (Assist adviesbureau voor sportbeleid)

1. Wat was uw eerste contact met de sportgeschiedenis?

Via de colleges van Bert Groenman tijdens mijn studie aan, wat toen nog heette, de Interfaculteit Lichamelijke Opvoeding. Ik ben afgestudeerd in het hoofdvak Theoretische en Historische Lichamelijke Opvoedkunde. Korte tijd heb ik (als vervanger van genoemde Bert Groenman) het doctoraalonderwijs Historische Lichamelijke Opvoedkunde verzorgd.

2. Wat is uw eigen bijdrage aan het sporthistorisch onderzoek?

Die heeft zich beperkt tot mijn studietijd. Mijn eindscriptie ging over de samenhang tussen de ideeën achter de Duitse Ritmebeweging uit de jaren '20 en '30 en de nazi-ideologie. De conclusie was dat er sprake was van een grote mate van overeenkomst, zonder overigens dat dat betekende dat iedere vertegenwoordiger van de ritmische gymnastiek of moderne dans in Duitsland 'fout' was. Het geeft wel aan dat de nazi-ideologie in die tijd niet 'uit de lucht' kwam vallen, maar paste binnen het tijdsbeeld. Wat mij destijds wel zeer verbaasde was, dat in de officiële Nederlandse geschiedenisboekjes over lichamelijke opvoeding en sport – die onder meer op de ALO's gebruikt werden - op geen enkele manier melding werd gemaakt van het feit dat de grondleggers van de ritmische gymnastiek, Bode en Medau, wel degelijk fout waren.

3. Wat zijn de beste sporthistorische boeken die u gelezen hebt?

Henning Eichberg: *Leistung, Spannung, Geschwindigkeit. Sport und Tanz im gesellschaftlichen Wandel des 18./19. Jahrhunderts* (Stuttgart, 1978), omdat dat zo'n mooi voorbeeld is van structuurgeschiedenis, waarbij de samenhang tussen ontwikkelingen in de sport en algemene sociaal-historische ontwikkelingen blootgelegd wordt. In dat kader kan ik uiteraard het werk van Elias (en Dunning) zeer waarderen. *Elias' Sport en geweld. Het ontstaan van sport in de antieke wereld* (De Gids, 1971) is verplichte kost voor iedere (potentiële) sporthistoricus.

4. Wat vindt u belangrijke te bestuderen thema's op sporthistorisch gebied?

Zonder tekort te willen doen aan alle studies naar beroemde sporthelden, roemruchte sportclubs, belangrijke sportevenementen en takken van sport, zou ik graag meer onderzoek zien naar de sport vanuit een ruimer maatschappelijk-historisch perspectief. Zeg maar onderzoek naar de historische 'maatschappelijke inbedding' van de sport. Dat zou een goede aanvulling zijn op het (conceptuele) onderzoek naar het dubbelkarakter van de sport door Johan Steenbergen (KUB). De toenemende erkenning van de maatschappelijke betekenis van sport zou ook wel eens in historisch onderzoek tot uitdrukking mogen komen.

Verder zou ik onderzoek naar de geschiedenis van het sportbeleid, en dan met name het overheidsbeleid, interessant vinden.

5. Hoe ziet u de toekomst voor de sportgeschiedenis?

Zolang de historische wetenschap niet inziet dat de sport een belangrijk onderdeel is van onze moderne samenleving - en dat de historische ontwikkeling van de moderne samenleving niet goed te begrijpen is zonder ook serieus studie van de sport te maken - blijft sportgeschiedenis een leuke hobby. Sportgeschiedenis zal dus pas echt wat gaan voorstellen wanneer historici en/of instituten van naam de sport als interessant studieobject gaan ontdekken. Niet omdat het liefhebbers van sport(geschiedenis) zijn, maar omdat de bestudering van sport van wetenschappelijk belang is.

REDACTIONEEL

De Sportwereld, nieuwsbrief van Stichting de Sportwereld geeft informatie over activiteiten van de Stichting. Daarnaast bevat de nieuwsbrief artikelen interviews, boekbesprekingen en ander nieuws over de geschiedenis en achtergronden van de sport. Stichting de Sportwereld stelt zich ten doel: het bevorderen en uitvoeren van onderzoek naar de geschiedenis en achtergronden van de sport. Zij tracht dit doel te bereiken door het organiseren van bijeenkomsten (lezingen, studiedagen en werkgroepen), door het vervaardigen van publicaties (nieuwsbrieven en boeken) en door het leggen van contacten tussen beoefenaren van en geïnteresseerden in de geschiedenis en achtergronden van de sport.

HET BESTUUR VAN STICHTING DE SPORTWERELD

bestaat uit:

Pieter Breuker,

Nico van Horn,

Oscar Steens (voorzitter),

Theo Stevens,

Sjoerd van Tiel

(secretaris-

penningmeester)

Projectcoördinatoren:

Wilfred van Buuren,

Peter-Jan Mol,

Susan Smit,

Jurryt van der Vooren,

Rogier Swagerman

Advertentie

Uitgeverij
DE VRIESEBORCH

Zijlweg 1 – 2013 DA Haarlem
Postbus 5229 – 2000 CE Haarlem
Tel./Fax: 023 – 532 56 20
e-mail: vribo@xs4all.nl

Kick Smit, de Haarlemse voetballegende.

Nando Boers, Fred Segaar, Dick Sintenie en Jan Smit
Eindredactie: Ruud Paauw
ISBN 90-6076-464-1 f 19,75
64 pag., ruim geïllustreerd

Onlangs is Kick Smit (1911-1974) gekozen als Haarlems sportman van de eeuw. Aanleiding om deze befaamde voetballer, wiens naam samen met die van Faas Wilkes en van Abe Lenstra terugkomt in de naam van de beroemde stripheld Kick Wilstra, te vereren in een boekje over zijn leven.

COLOFON

De Sportwereld is een uitgave van Stichting de Sportwereld. Redactie: Bas van den Beld, Wilfred van Buuren, Bibejan Lansink, Peter-Jan Mol, Susan Smit en Sjoerd van Tiel. Redactieadres: Stichting de Sportwereld, Postbus 11781 1001 GT Amsterdam. Telefoon: 020-6928903. Abonnementen: de Sportwereld verschijnt tien keer per jaar. De Nieuwsbrief is alleen beschikbaar voor abonnees en medewerkers van Stichting de Sportwereld. Contributie per jaar: abonnees en medewerkers f 30,- studenten f 25,-, instellingen f 40,-. U kunt abonnee of medewerker worden door uw contributie over te maken via bank of giro: ABN-AMRO rekening 62.01.45.323 tn.v. Stichting de Sportwereld, Amsterdam. Overname uit deze uitgave is toegestaan met toestemming van de redactie.

SURF NAAR DE WEBSITE VAN STICHTING DE SPORTWERELD:
[HTTP://MEMBERS.XOOM.COM/SPORTWERELD](http://members.xoom.com/sportwereld)